

Перспективою подальших досліджень у цій сфері може бути визначення системи показників кадрової безпеки підприємства та визначення для кожного з них порогових значень за посадами, підрозділами і в цілому по підприємству.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жариков, Е.С. Риски в кадровой работе [Текст] / Е.С. Жариков – М.: 2005, С. 92-94.
2. Швець, І.Б. Економічна безпека в управлінні персоналом [Текст] / І.Б. Швець // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Випуск 36-1. – Донецьк. – 2009. – С. 179-184.
3. Рысина, Д.Ф. Проверяем благонадежность кандидатов на руководящие и другие ответственные должности (о судимости и

дисквалификации) [Текст] / Д.Ф. Рысина // Кадры предприятия. – 2008. – №9. – С. 17-32.

4. Єгорова, О.С. Методи попередження загроз кадровій безпеці підприємства [Текст] / О.С. Єгорова // Економіка і маркетинг в умовах всесвітньої інтеграції: проблеми, досвід, передова думка. Том 1 /Тези конференції - ДонНТУ . - 2010 р. - С. 145-147.

5. Козаченко, Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення [Текст] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко - К: Лібра, 2003. - 280с.

6. Кириченко, О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності [Текст]: навч. посіб. / О.А. Кириченко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 384 с.

Анотація. Исследованы составляющие угроз кадровой безопасности предприятия. Сформирована система угроз кадровой безопасности предприятия и предложены меры по их локализации.

Ключевые слова: кадровая безопасность предприятия, внутренние угрозы кадровой безопасности, внешние угрозы кадровой безопасности.

Summary. Investigated components threats personnel security company. The system of internal threats to enterprise security personnel and proposed measures for their localization.

Keywords: personnel security companies, security personnel internal threats, external threats to security personnel.

Рецензент д.е.н., професор ХНУРЕ Костін Ю.Д.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 338.47:629.33

РЕЙДЕРСТВО В УКРАЇНІ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ЙОГО ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Зайцева І.Ю., д.е.н., професор (УкрДАЗТ)

У статті виявлено причини та наслідки рейдерства в Україні й виділено основні проблеми, які перешкоджають зміцненню фінансової безпеки підприємства та боротьбі із цим негативним явищем.

Ключові слова: рейдер, недружнє поглинання, фінансова безпека.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. У багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою ефективно корпоративне управління тісно пов'язане з такими явищами, як злиття та поглинання. Саме вони досить часто стають ефективними інструментами в системі перерозподілу власності, адже передбачають в собі реструктуризацію підприємства з подальшим його оздоровленням та покращенням діяльності, часто зі зміною власника. Злиття як форма трансформації здійснюється шляхом об'єднання підприємства-боржника з іншими фінансово стійкими підприємствами. Внаслідок такого об'єднання підприємство-боржник втрачає свій самостійний юридичний статус. На відміну від злиття, поглинання проводиться у вигляді значних

капіталовкладень одного суб'єкта господарювання в інший. Підприємство, яке поглинається, перестає бути самостійним, хоча як юридична особа може зберігатися у вигляді дочірнього підприємства.

Про рейдерство як про силові протиправні захвати чужого бізнесу вперше голосно заговорили в 2006 р., коли дане питання стали піднімати дипломати із США і Євросоюзу в бесідах з представниками української влади. У відповідь уряд під керівництвом В.Януковича вперше створив міжвідомчу комісію з боротьби з протиправними поглинаннями і рейдерством. Її очолив тодішній перший віце-прем'єр М.Азаров. Комісія за пропозицією МВС і прокуратури прийняла цілий ряд необхідних рішень. Наприклад, постановою Кабінету міністрів заборонили використання співробітників приватних охоронних фірм для

виконання вирішень судів. Потім уряд Ю.Тимошенко зовсім розпустив міжвідому комісію, але В.Янукович, повернувшись до влади на посаді президента в 2010 році, відновив її діяльність. Відповідальним за боротьбу з рейдерством призначили першого віце-прем'єра Андрія Клюєва.

Про масштаб проблеми і про ефективність роботи комісії в новому складі говорить наступний факт. За 2010 в комісію поступило понад 900 звернень про протиправні поглинання. При цьому були розглянуті ситуації на 70 підприємствах, тобто 8 відсотків від скарг, що поступили. У 2011 в комісію поступало в середньому вже по 200 скарг в місяць. А.Клюєв в одному з останніх інтерв'ю на посаді першого віце-прем'єра визнав, що без підтримки в органах державної влади рейдерські захвати неможливі. У зв'язку з цим глава представництва Усесвітнього банку М. Райзер був вимушений в листопаді 2011 року публічно заявити на прес-конференції, що в Україні існує висока загроза рейдерського захвату бізнесу. Він призвав зарубіжних підприємців проводити консультації зі своїми посольствами і іншими представниками бізнесу, що мають досвід роботи в Україні, перш ніж приймати рішення про інвестиції. "Тут можуть швидко забрати бізнес. Тут досить небезпечно і всі це визнають", – попередив М.Райзер [1].

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Питання недружніх поглинань розглядається у працях як вітчизняних [2-6], так і зарубіжних [7-8] учених. Вказані автори дають загальну характеристику поняття "рейдерство", роз'яснюють типові рейдерські схеми, досліджують систему захисту підприємств від недружнього поглинання. Однак, у наведених роботах практично не розглядаються проблеми соціальної відповідальності підприємств, що змінили власника та впливу недружніх поглинань на промисловий розвиток країни.

Метою даної роботи є виявлення причин та наслідків рейдерства в Україні й виділення основних проблем, які перешкоджають зміцненню фінансової безпеки підприємства та боротьбі із рейдерством.

Вклад основного матеріалу дослідження. Серед економістів, юристів, політиків є такі, що вважають недружні поглинання природним процесом, який несе в собі позитивні моменти, наприклад, загальне оздоровлення економіки, адже захоплюються, зазвичай, ті підприємства, в яких існують значні недоліки управління. Якщо керівництву не вдається вчасно ліквідувати свої помилки, підприємство переходить до іншого, більш ефективного власника, що сприяє розвитку виробництва, а отже економіки загалом. Та, на жаль, практика показує, що процвітання підприємства після захоплення є швидше винятком.

Сьогодні як ніколи стає актуальним питання соціальної відповідальності українських підприємств, а особливо тих, що пройшли процес поглинання. Нові власники не зацікавлені в трудовому колективі, що склався, їм простіше зруйнувати соціальну інфраструктуру. Причина криється у неухвалюваному відношенні до міноритарних акціонерів.

Корпоративні конфлікти є попередниками багатьох негараздів, і щоб уникнути їх, необхідна чітка налагоджена робота між різними групами акціонерів, що полягає в протидії недружнім поглинанням. Отже, рейдерство є проблемою не тільки самих підприємств та власників, але й працівників, тому що внаслідок таких захоплень потерпають та втрачають робочі місця саме вони.

Набули тенденційного характеру кримінальні злочини по відношенню до суб'єктів підприємницької діяльності. Кількість злочинів станом на 2007 рік у три рази перевищує аналогічний показник 1985 року та на третину вища за 1990 рік. Причому в структурі злочинів понад 10 відсотків припадає на вбивства та замах на вбивство, навмисні тілесні ушкодження, розбої, грабежі, вимагання [9].

Мабуть, однією з найбільш важливих сьогодні постає проблема сталого промислового розвитку. Безумовно, у багатьох розвинених країнах світу також спостерігаються значні трансформації власності, водночас і внаслідок злиття та поглинання. Однак, виникає наступне запитання: в яких умовах це відбувається і які наслідки цього процесу? Основний удар рейдерів в Україні спрямовано на підприємства легкої, середньої, важкої промисловості, сфери послуг, торгівлі, науково-дослідні, будівельні, транспортні організації, а також ті, що задіяні в агропромисловому комплексі. Мотивом для поглиначів виступає далеко не підвищення ефективності підприємств-учасників угоди і не отримання синергії (чим повинні супроводжуватися процеси злиття та поглинання), а земля, нерухомість, ціни на які невпинно зростають. Ситуація, що склалася, призвела до появи парадоксу: вартість придбання суб'єкта господарювання з нерухомістю не є більшою вартості самої нерухомості. Саме тому разом з підвищенням цін на нерухомість почав скорочуватися промисловий сектор, стали банкрутувати і закриватися рентабельні підприємства.

Сьогодні ефективним власником вважається той, хто відібрав і перепродав. На жаль, останніми роками сформувалася модель так званої спекулятивної економіки. Підприємства купують, щоб потім вигідно перепродати землю, будівлі, споруди. Отже, укладені угоди злиття та поглинань навіть, якщо вони були виконані в правовому полі,

здебільшого є недружніми по своїй суті ні для власників інтегрованих підприємств, ні для суспільства загалом, оскільки їхні результати не відповідають цілям загальнодержавного розвитку, наносять шкоду реальному сектору економіки на цьому етапі. Зупинити таку тенденцію можна, прийнявши на державному рівні програму переходу до інвестиційної моделі економіки. Це означає, що виробничі потужності вітчизняних підприємств повинні тільки збільшуватися. Для цього необхідне створення сприятливого інвестиційного клімату зі стабільною економічною та політичною ситуацією в державі. Не винятком є і те, що завершення процесу приватизації зумовить виникнення нової хвилі перерозподілу власності, водночас з використанням методів недружніх поглинань. Щоб уникнути негативних наслідків та попередити реприватизацію в контексті рейдерської атаки, необхідне чітке розмежування влади-власності.

Протидіяти недружнім поглинанням можна внутрішніми, доступними для підприємств та зовнішніми методами. Одним із внутрішніх методів є розвиток економічної безпеки підприємства. Насамперед, тут йдеться про підвищення рівня корпоративної культури, а саме виконання своїх зобов'язань перед усіма акціонерами, соціальний захист своїх працівників, проведення постійного контролю діяльності менеджменту. Що стосується зовнішніх методів, то до них доцільно віднести: вдосконалення законодавства, що регулює корпоративні відносини; чітка державна позиція щодо недружніх поглинань; активна участь громадськості.

До основних проблем, які сьогодні перешкоджають зміцненню фінансової безпеки підприємства та боротьбі із рейдерством у регіонах України і на вирішення яких має бути спрямована послідовна й активна державна регіональна політика, відносяться: відсутність повноцінного ринкового середовища; незавершеність формування інституційної бази економічної політики; незбалансованість державної регуляторної політики; недосконалість бюджетної політики; зловживання монопольним становищем цінового характеру; збільшення кількості рейдерських атак, корупційних та дискримінаційних дій щодо підприємств; недосконалість судової системи, корумпованість органів влади та відсутність державних інститутів, які б ефективно захищали права власника; низький рівень конкурентоспроможності підприємств та їх інноваційної активності; незадовільні показники фінансового стану та ефективності функціонування підприємств і використання ними ресурсного забезпечення; негативні тенденції щодо кількості діючих та новостворюваних підприємств, а також обсягів їх господарської діяльності тощо.

Зауважимо, що недієздатність правової системи, недосконалість судової влади, відсутність

державних інститутів, які б ефективно захищали права власника, корумпованість органів влади, низький рівень правової культури, правовий нігілізм як у суб'єктів господарювання, так і представників органів влади та сумнівна передісторія приватизації державних об'єктів – це лише деякі причини виникнення недружніх поглинань в Україні. Головними негативними наслідками рейдерства в Україні є: дестабілізація роботи вітчизняних підприємств; руйнування трудових колективів та соціальні конфлікти; формування несприятливого інвестиційного клімату держави; сповільнення темпів промислового розвитку країни.

Висновки. Можна зробити висновок, що сьогодні в Україні через прогалини у законодавстві, низький рівень корпоративної культури, корумпованість державних органів недружні поглинання стають поширеним явищем, що негативно впливає на рівень фінансової безпеки підприємств. І хоча у розвинених країнах світу цей вид трансформації власності є дієвим інструментом впливу на неефективні підприємства, в Україні ж він залишається здебільшого методом перерозподілу власності та особистих інтересів. Це ставить під загрозу не тільки приватний бізнес, але й економіку країни загалом, оскільки під негативним впливом опиняється реальний сектор економіки, а він по-своєму тісно пов'язаний з питаннями зайнятості, соціальної політики, стабільності податкової системи, формуванням бюджету.

Отже, перерозподіл власності внаслідок справедливої конкуренції є позитивним явищем в економіці, але у вигляді рейдерства – знижує її ефективність. Однак, слід відзначити, що трансформаційний процес – явище постійне і неминуче. Інша річ, які форми такої трансформації використовуються.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Украина - страна процветающего рейдерства [Електронний ресурс] / <http://nctv.in.ua/news/read/ukraina-strana-procvetayushhego-rejiderstva>. – Загол. з екрана.
2. Селиванова И. Правовые аспекты поглощения компаний в Украине/ И. Селиванова // Юридичний радник. – 2006, № 3 (11). – С. 35-38.
3. Швайка І. Окремі питання виконання ухвал про забезпечення позову/ І. Швайка // Юридичний радник. – 2006, № 6 (14). – С. 20-22.
4. Беліков О. Чи насправді грінмейлери є санітарами бізнесу?/ О. Беліков // Юридичний журнал. – 2007, № 3 (57). – С. 120-123.
5. Кульпінов В. Поглинання непокірної / В.Кульпінов, І. Зайцев // Контракти. – 2005, № 19. – С. 29-30.

6. Смітюх А. Система захисту Акціонерного товариства від недружнього поглинання / А. Смітюх // Юридичний журнал. – 2007, № 5 (59). – С. 110-114.

7. Демидова Е. Враждебные поглощения и защита от них в условиях корпоративного рынка России / Е. Демидова // Вопросы экономики. – 2007, № 4. – С. 70-84.

8. Егорова Н. Рынок слияний и поглощений/ Н. Егорова // ЭКО. – 2007, № 5. – С. 150-165.

9. Модель економічного зростання України в умовах дефіциту ресурсів: Матеріали роботи “круглого столу”/За ред. А.І.Мокія–Львів:ЛФ НІСД, 2007.– 90 с.

Аннотація. В статті виявлені причини і наслідки рейдерства в Україні і виділені основні проблеми, перешкоджають укріпленню фінансової безпеки підприємства і боротьбі з цим негативним явищем.

Ключевые слова: рейдер, недружественное поглощение, финансовая безопасность.

Summary. The article identified the causes and consequences of raiding in Ukraine and highlighted the main problems that hinder the strengthening of financial security company and fight against this scourge.

Keywords: Raider, hostile takeovers, financial security.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.

УДК 656.611.2:005.338.4

ЭФФЕКТИВНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ОПЕРАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУДОХОДНЫХ КОМПАНИЙ

Колегаев И.М., аспирант (ОНМА)

Розглядаються найважливіші фактори формування конкурентоспроможності судноплавних компаній. Обґрунтовується метод розрахунку доцільності та обмеженості інвестиційних потоків. Розглядаються основні напрями ефективного позиціонування торговельного флоту в реальних умовах ринку морської торгівлі.

Ключові слова: фінансова стійкість, судноплавна компанія, антикризове управління, прибуток.

Постановка проблеми дослідження. Макроекономічна значимість досягнення нормалізованих параметрів національної морської транспортної індустрії на основі сбалансованості підприємницьких інтересів передопределяє значимість реальної оцінки поточного стану системи і її майбутнього розвитку.

Необхідно розрізняти стратегію жорсткої реалізації монопольної влади на ринку морської торгівлі від стратегії, орієнтованої на реалізацію економіки масштабу на основі оригінальних технологій перевозочного процесу. В будь-якому випадку, враховуючи економічну значимість національного суднохідного комплексу в системі макроекономічної безпеки і комерційної ефективності, важливим вибором державних пріоритетів. При кредитуванні суднобудівних програм слід враховувати різницю рівня розвитку банків України і Єврозону, тому необхідно частину процентної ставки відносити на витрати бюджету або покривати з податку на прибуток нових суднохідних компаній.

Це урівнює вартість кредитів, а, відповідно, і конкурентоспроможність національного і зарубіжного флоту. Однак

необхідно враховувати те обставина, що діяльність суднохідних компаній, відрізняючись концентрацією тоннажу, відповідає тому, що «Розширеним варіантом функціональної системи є географічна організація, при якій всередині кожного виду діяльності ... менеджери відповідають за конкретні географічні ринки» [8]. Тому структура управління суднохідною компанією повинна чітко відображати маршрутизацію і накопичувати інформацію для можливої диверсифікації. Зростання вартості судів, поява нових регіональних ризиків надійності торгового мореплавства передопределяють вимоги до якості підготовки людського капіталу для відповідного адміністрування.

Аналіз стану проблеми і публікацій. Пріоритетним в будь-якій господарській діяльності є стратегія максимізації грошового потоку з наступним розвитком і стійкістю функціонування. Цей підхід характерний для підприємств, орієнтованих на відображення в системі життєвого циклу конкурентного відповідності зовнішнім умовам. Цим відрізняються, зокрема, державні морські транспортні підприємства Китаю і Ізраїлю.